

شش عامل اصلی: رهنمای فامیل ها

تحقیقات نشان داده است که شش عامل کلیدی در نایل شدن به توانایی خواندن ابتدایی نقش دارند. به دلیل اهمیت این عوامل، لقب «شش عامل اصلی» را به آنها داده‌اند: لسان شفاهی، آگاهی فونولوژیک، صوت‌شناسی، لغات، تسلط و درک. در سالهای ابتدایی مکتب، «شش عامل اصلی» وارد درسهای سوادآموزی می‌شود.

لسان شفاهی

لسان شفاهی چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

لسان شفاهی مبنای مهارت‌های سوادآموزی است. اگر طفل بتواند مهارت لسان شفاهی خود را از طریق گفتگو با کلان‌سالان و اطفال دیگر تقویت کند، به «بانک» کلانی از لغات گفتاری دست می‌یابد؛ لغاتی که معنای آنها را در روند ارتباطات کلامی درک می‌کند) به قسمت [لغات](#) مراجعه کنید.

اطفال بازی با کلمات و قافیه‌سازی را خواهند شنید و در آن اشتراک خواهند کرد، و با صداهای انگلیسی آشنا خواهند شد (به [آگاهی فونولوژیک](#) در قسمت ذیل مراجعه کنید). (آنها با انواع مختلف جملات آشنا می‌شوند و طرز تغییر لسان در موقعیت‌های مختلف را درک می‌کنند) به [تسلط](#) در قسمت ذیل مراجعه کنید. (آنها می‌فهمند که لغات دارای معنی هستند و ما از لسان برای انتقال معلومات، مفکوره‌ها، احساسات و افکار استفاده می‌کنیم) به [درک](#) در قسمت ذیل مراجعه کنید.

والدین چی‌قسم می‌توانند لسان شفاهی اطفال را در خانه تقویت نمایند؟

والدین می‌توانند با فراهم ساختن فرصت‌های گوناگون برای گوش دادن اطفال و گفتگو درباره موضوعات مختلف، به تقویت لسان شفاهی آنها کمک کنند.

در اینجا به بعضی از طریقه‌های موثر تقویت لسان شفاهی در خانه اشاره می‌شود:

- با طفل‌تان گفتگو کنید و با دقت به او گوش کنید. بپرسید و جواب دهید.
- حداقل یک بار در روز برای طفل‌تان بلندخوانی کنید. کتاب‌های مناسب اطفال را در معرض لغات و ساختارهای جمله‌ای که معمولاً در وضعیت‌های روزمره آنها شنیده نمی‌شود، قرار می‌دهند. تحقیقات نشان داده است که بلندخوانی برای اطفال نقش مهمی در قسمت یادگیری خواندن در مکتب دارد.
- با طفل‌تان درباره کتاب‌هایی که آنها را بلندخوانی کرده‌اید، گفتگو کنید. درباره شخصیت‌ها، طرح یا زمینه داستان؛ مضمون و مفکوره‌های کتاب؛ موضوعاتی که طفل بعد از بلندخوانی به یادگیری یا خواندن آنها علاقمند می‌شود، از طفل‌تان سوال کنید.

در بخش برای فامیل ها در «کانون سوادآموزی (Literacy Hub)» توصیه‌های بیشتری درباره نقش والدین در تقویت رشد لسانی ارائه شده است.

لغات چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

اگر دایره لغات «گفتاری» طفل گسترده شود، یعنی آنها لغات فراوانی را استعمال نمایند و بفهمند، قدرت آنها در تشخیص و شناخت آن کلمات در زمان خواندن متون افزایش می‌یابد.

لغات را می‌توان به سه گروه، یا سه «ردیف»، تقسیم کرد .

لغات ردیف 1 لغات کاربرد گفتاری و نوشتاری را شامل می‌شود؛ لغاتی مثل *some, was, and, the* و لغات «روزمره» مثل *go, play, happy, dog*. این لغات را «پرکاربرد» یا «یا» لغات بصری «می‌نامند چون خوانندگان آنها را در متون مختلف می‌بینند و باید بتوانند آنها را بصورت اتومات و بصری تشخیص دهند. بسیاری از لغات ردیف 1 را نمی‌توان «صداگذاری» نمود، املاي آنها مستقیماً با طرز تلفظ آنها متناظر نیست؛ بطورمثال، *was* بصورت */woz/* تلفظ می‌شود. به همین دلیل این لغات باید بصورت «بصری» آموخته شود.

لغات ردیف 2 و ردیف 3 حاوی کلمات پیچیده‌تر و موضوع-محور است. اطفالی که مجموعه گسترده‌ای از لغات را در جریان گفتگو یا در وقت بلندخوانی کتاب‌ها می‌شنوند، بهتر می‌توانند آن لغات را در متن کتاب‌ها بفهمند.

والدین چی قسم می‌توانند لغات طفل را در خانه تقویت نمایند؟

مثل لسان شفاهی، والدین می‌توانند با تشویق اطفال به گفتگو و گوش کردن به موضوعات مختلف و بلندخوانی هرچه بیشتر برای اطفال، آنها را در یادگیری لغات کمک نمایند. اطفال لغات جدید را با شنیدن مکرر کاربردهای هدفمند آنها و استفاده هرچه بیشتر از لغات جدید در صحبت‌های خود، بیاموزند. از دیگر راه‌های تقویت لغات می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- در زمان بلندخوانی، «لغت-آگاه» باشید. اطفال می‌توانند با شنیدن متن ادبیات غنی اطفال با کاربرد هدفمند لغات جدید آشنا شوند. درباره لغاتی که می‌دانید برای اطفال ناآشناست، توضیح بدهید. صدای آنها چی قسم است، چی معنایی دارند، کدام چیز را به شما یادآوری می‌کنند؟
- در بیرون از خانه از طفل‌تان بخواهید که لغات را «کشف» کند. به لغات جدید و جذاب در تابلوهای سرک، در باغ‌وحش یا موزیم، یا منوها یا جزوه‌ها، دقت کنید.
- در زمان گفتگو با طفل‌تان از لغات گوناگون استفاده کنید. از طفل‌تان بخواهید که معنای لغات ناآشنا را پرسان کنند و در ارتباطات کلامی خود از لغات جدید استفاده کنند .

آگاهی فونولوژیک

آگاهی فونولوژیک چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

آگاهی فونولوژیک همان توانایی شنیدن صداها در بخش لسان است. طفل‌تان دارای آگاهی فونولوژیک مناسب می‌تواند موارد ذیل را بشنوند:

- لغات و فاصله‌های لغتی در لسان
 - هجاها) بخش تلفظ با یک حرف صدادار، *cat* یک هجا دارد، *water* دو هجا دارد)
 - قافیه) دو یا چند لغت با صدای پایانی مشابه *thing*، *sing*، *ring*
 - تجانس آوایی) دو یا چند لغت با صدای ابتدایی مشابه، (*Peter Piper picked a peck of pickled peppers*)
 - واج) تک‌تک صداها یک لغت، *dog* سه واج دارد، (*d-o-g*)
- داشتن توانایی شنیدن یا «تفکیک» این صداها مبنایی برای یادگیری دستکاری صداها و جملات و لغات را در روند یادگیری خواندن و هجی کردن برای طفل فراهم می‌سازد.

والدین چی قسم می‌توانند آگاهی فونولوژیک اطفال را در خانه تقویت نمایند؟

- کتاب‌ها یا اشعار دارای لغات قافیه‌دار در انتهای سطر یا جمله را برای طفل‌تان بخوانید. به طفل‌تان اجازه مشارکت و پیش‌بینی لغت آهنگین بعدی را بدهید.
- هجاها و لغات آشنا و جدید را گوش کنید و با صدای دست مشخص کنید، بطورمثال *ha- wa-ter. jump-ing* *fab-u-lous. ppi-ness*
- آواز بخوانید، اشعار طفلانه، ترانه، چیستان، اشعار مضحک، لغات «زبان پیچان» و لطیفه بخوانید.

صوت‌شناسی

صوت‌شناسی چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

صوت‌شناسی بر آگاهی فونولوژیک متکی است. در درسهای صوت‌شناسی مکتب، اطفال با طریقه اتصال صدا یا واج به حرف الفبا یا گروپی از حروف نماینده الفبا آشنا می‌شوند. در رهنمای فامیل‌ها در بخش برای فامیل‌های «کانون» معلومات بیشتری درباره صوت‌شناسی ارائه شده است.

والدین چی قسم می‌توانند توانایی صوت‌شناسی طفل را در خانه تقویت نمایند؟

- به طفل‌تان طریقه نوشتن نامش را یاد بدهید. در ابتدای نام از حروف کلان استفاده کنید و حروف دیگر را کوچک نوشته کنید. نام را نوشته کنید و به طفل‌تان اجازه دهید که آن را ردیابی کند، تقلید کند، با خمیر بازی آن را بسازد یا آن را روی شن بنویسد.
- در زمان همخوانی، به لغات و حروف اشاره کنید **There's the letter M, it says mmm for Mummy. Can you see the S that says sss for Sam?**
- از اطفال بخواهید که حروف نام خود یا نام اعضای فامیل را در جاهای دیگر مثل کتاب‌ها، تابلوها، بسته بندی محصولات و شیشه فروشگاه‌ها پیدا نماید.
- به فوت‌های مختلف، طریقه‌های مختلف نوشتن یک حرف واحد، در زمان مطالعه و در محیط اطراف، اشاره کنید.

تسلط

تسلط چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

تسلط خواندن به سطح سهولت خواندن در اطفال اشاره دارد. در زمان بلندخوانی، تسلط از دقت، سرعت و کیفیت بیان تاثیر می‌پذیرد. برای کمک به اطفال برای خواندن همراه با تسلط در سالهای ابتدایی مکتب، معلمین اغلب از آنها می‌خواهند که کتاب‌های آسان‌تر یا آشنا را بلند بخوانند. به این ترتیب طفل با اعتماد به نفس شروع به خواندن می‌کند و لغات را بطور اتومات و دقیق تشخیص می‌دهد. طفل می‌تواند با سرعتی بسیار شبیه سرعت لسان‌گفتاری، کتاب بخواند و از مجموعه حالات، لحن، مکث و آهنگ استفاده کند.

تسلط باعث می‌شود که خواندن شفاهی زنده‌تر شود و پیام نویسنده بصورت واضح‌تر منتقل گردد. داشتن توانایی خواندن مسلط باعث می‌شود که خوانندگان خردسال به توانایی‌های خواندن خود اعتماد کنند و علاقه، انگیزه و لذت خواندن در آنها ایجاد شود.

والدین چی قسم می‌توانند تسلط اطفال را در خانه تقویت نمایند؟

بهترین کاری که والدین می‌توانند برای تقویت تسلط درخانه انجام دهند، به نمایش گذاشتن آن است.

- کتاب‌های موردعلاقه لغات را بارها بخوانید.
- متن‌ها را با احساس به لسان اصلی خودتان یا به لسان انگلیسی بلندخوانی کنید.
- در زمان خواندن، جلوه‌های صوتی ایجاد نمایید.
- از صداهای مختلف برای نشان دادن شخصیت‌ها و راوی استفاده کنید.
- بلندی، لحن و سرعت صدا را در زمان خواندن بخش‌های مختلف تغییر دهید. بطورمثال لحظه‌های هراس‌آور را با کاهش سرعت خواندن، یا لحظات قابل‌تشویش را با افزایش سرعت خواندن نشان دهید.
- لحظات سرگرم‌کننده ایجاد نمایید و زمینه لذت بردن خودتان و طفل‌تان را فراهم سازید.
- به همراه لغات به کتاب‌های صوتی گوش کنید. بسیاری از کتاب‌های اطفال را می‌توانید بصورت صوتی از کتابخانه محل خود دانلود نمایید.

درک

درک چی نقشی در تقویت مهارت خواندن دارد؟

درک کردن یا فهمیدن آنچه خوانده می‌شود، هدف کلی خواندن است. برای مشاهده دیگرام مشروح پروسه خواندن به صوت‌شناسی: رهنمای فامیل‌ها مراجعه کنید (طرز درک خوانندگان ماهر بر حسب نوع کتاب، مقاله یا وب‌سایت حاوی متن، فرق می‌کند. خوانندگان متن را به طریقه‌های ذیل درک می‌کنند:

- پیش‌گویی قبل از خواندن و در وقت خواندن
- ایجاد ارتباط بین آنچه خوانده می‌شود و تجربیات گذشته خواننده از کتاب‌ها، زندگی و دنیا
- مطرح نمودن سوال درباره متنی که خوانده می‌شود. این شخصیت در این وضعیت چی کاری انجام می‌دهد؟ چرا آن شخصیت آن کار را انجام داد؟
- تفتیش مفهوم، بررسی پیش‌گویی‌ها، تایید آنها، اصلاح آنها، پیش‌گویی دوباره و بازخوانی
- ایجاد خلاصه ذهنی از قسمت‌های کلیدی داستان یا معلومات
- ایجاد تصویر ذهنی از شخصیت‌ها و زمینه
- استنباط، تفسیر و خواندن «بین خطوط»
- فکر کردن به مفهوم متن. چرا نویسنده این کتاب را نوشته است؟ نویسنده مقاله کدام عکس‌العمل را از خواننده انتظار داشته است؟

والدین چی قسم می‌توانند درک اطفال را در خانه تقویت نمایند؟

برای این که به اطفال بفهمانیم که هدف خواندن همان درک معنی است، متون مختلف را با هم برای اهداف مختلف بخوانید و بعداً درباره چیزهایی که با هم خوانده‌اید بحث و فکر کنید. درک نباید اجباری باشد، بلکه باید طبیعی و برخاسته از خواندن باشد.

- عکس‌العمل خود به همخوانی کتاب را با طفل‌تان به اشتراک بگذارید؛ بطورمثال: آن قسمت را دوست داشتم ... شما کدام را دوست داشتید؟ آن قسمت من را شگفت‌زده ساخت ... شما در کدام قسمت شگفت‌زده شدید؟
- درباره کتاب‌ها یا تجربیات دیگری که خواندن کتاب آنها را به شما یادآوری می‌کند، صحبت کنید. می‌توانید بگویید: این مثل کتاب دیگری است که با هم خواندیم ... آن بخش از داستان ملاقات با مادرکلان را به من یادآوری کرد و...
- در زمان بلندخوانی، در نقاط جالب داستان مکث کنید و آنها را پیش‌بینی کنید؛ بطورمثال: اوه، چی موقعیت جالبی. می‌خواهم ببینم شخصیت داستان در این موقعیت چی می‌کند؟ به نظر شما احساس شخصیت در این موقعیت چیست؟ چی اتفاقی ممکن است رخ دهد؟
- بعد از خواندن، داستان را برای یکدیگر تعریف کنید. داستان‌ها را با پوشیدن لباس، استفاده از عروسک یا تندیس، نقاشی و کاردستی، شن‌بازی یا خمیر بازی به نمایش تبدیل کنید.

منابع

Cairney, T. (28 November, 2020). [Literacy families and learning](http://trevorcairney.blogspot.com/), Blogspot. (http://trevorcairney.blogspot.com/)_

Anderson, R. Hiebert, E. Scott, J. and Wilkinson, L. (1985). *Becoming a nation of readers: The Report of the Commission on Reading*, US Department of Education

Hayes, DP. and Ahrens, MG. (1988). 'Vocabulary simplification for children: A special case of "motherese?"' *Journal of Child Language*, 15: 395–410.